

שהוא כמציל מידם [שולחן ערוך].

וכשם שמתמא בחוצה לארץ כך התירו ואמרו: מטמא בבית הקברות כדי לדון עם.

ותמהינן לפרושי ברייתא: **בית הקברות סלקא דעתך שיתירו חכמים, הא טומאה דאורייתא היא?**

אלא הא דאמרינן "בית הקברות" היינו **בבית הפרס** שהוא שדה שנחרש בה קבר, שאינו אלא איסור **דרבנן** שחששו שמא התפזרו העצמות וכהן שיכנס שם יסיט את העצם ויטמא, והכא התירו לכהן להכנס שם כדי להציל מידם.

ומטמא נמי בחוצה לארץ ובבית הפרס כדי לישא אשה וללמוד תורה.

אמר רבי יהודה: אימתי שרי להטמא כדי ללמוד תורה, בזמן שאין מוצא ממי ללמוד מבלי שיטמא; אבל מוצא ממי ללמוד, לא יטמא.

רבי יוסי אומר: אף בזמן שמוצא ממי ללמוד, נמי יטמא וילך ללמוד מהרב שחפץ בו, לפי

ב-מ שאין מן הכל זוכה אדם ללמוד ולהבין את משנתו, שיש רב שמשנתו סדורה לו בפיו ושונה לתלמידיו דרך קצרה [רש"י].

ואמר רבי יוסי להוכיח כדבריו: מעשה ביוסף הכהן שהלך אצל רבו לצידן — ואף שהיא חוצה לארץ — כדי ללמוד תורה, לפי שלא מכל אדם זוכה ללמוד.

ואמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יוסי שמותר להטמא אף שמוצא ממי ללמוד.

והשתא מוכחינן דרבי יוחנן גופיה לא סבר להנהו כללי: שהרי, ולמה לי לרבי יוחנן לפסוק הלכה כרבי יוסי, והא אמרת רבי יהודה ורבי יוסי שנחלקו הלכה כרבי יוסי?

אלא על כרחך רבי יוחנן גופיה לא סבר להנהו כללי.

אמר אביי: אף זו אינה ראייה, שהרי, **איצטריך** לפרושי הכא דהלכה כרבי יוסי, ומשום **דסלקא דעתך אמינא**, הני מילי דהלכה כרבי יוסי היכא שנחלקו **במתניתין**, כיון שהמשניות מדויקות וידעינן וודאי מה הן דברי רבי יוסי, **אבל בברייתא** שיש לומר דילמא התחלפו דברי רבי יוסי בדברי רבי יהודה, **אימא לא** נקבע ההלכה לפי הני כללי, **קא משמע לן** שאף בברייתא איכא להני כללי [גאון יעקב על פי הרי"ף והרא"ש].

אלא מתוך שלא מצאנו סייעתא להא דאמר רב משרשיא דליתנייהו להני כללי, מפרשינן מילתיה דרב משרשיא, **דהכי קאמר:**

הני כללי לאו דברי הכל נינהו, דהא רב — דלעיל, שהוצרך לפסוק בדין עירוב ברגליו כרבי יהודה ולא סמך על הכלל שהלכה כרבי יהודה במקום שנחלק עם רבי מאיר — לית ליה הני כללי, [וכדאמרן לעיל דמהאי מילתא דרב מוכח דסבר דליתנהו להני כללי].

השמועה הבאה מתבארת על פי מה שנוטה יותר לפסוק ב"ביאור הלכה".

אמר רב יהודה אמר שמואל:

חפצי נכרי אין קונין שביתה.

שחפצי הפקר קונים שביתה לעצמן — הוא דקאמר שמואל.

והיינו דקא משמע לן שמואל: אימר דאמר רבי יוחנן בן נורי שהחפצים קונין שביתה לעצמם, הני מילי בחפצי הפקר, כיון דלית להו בעלים, אבל חפצי הנכרי דאית להו בעלים נגררים הם אחרי הבעלים שאין להם שביתה, ולפיכך לא קונים שביתה לעצמן.

מיתיבי: רבי שמעון בן אלעזר אומר:

השואל כלי מן הנכרי — שהוא בן עירו, ושבת הכלי בתחום אותה העיר — ביום טוב⁵³.

וכן המשאל לו לנכרי בן עירו כלי מערב יום טוב — שאף הוא כשאר חפציו של הנכרי הוא, כיון ששואל לו, [ריטב"א] — ושבת בתחום העיר, והחזירו לו [הנכרי לישראל] ביום טוב.

וכן הכלים והאוצרות [כלומר: אוצרות של כלים] של הפקר [תוספות וראה לשון רש"י, ומה שכתבו עליו התוספות והריטב"א] ששבתו בתוך התחום של העיר.

כל אלו שאמרנו [ריטב"א] קונין הן שביתה בעיר, ולפיכך: יש לחן אלפים אמה לכל רוח של העיר⁵⁴.

כלומר: הא פשיטא שאין אומרים שיהיה אסור להוציאם מתחום בעליהם כשם שאנו אומרים בחפצי ישראל, שהרי לנכרי אין שביתה.

אלא, הא קא משמע לן שמואל: שאין קונים החפצים שביתה לעצמם שיהא אסור להוציאם מחוץ לתחום שלהם עצמם במקום ששבתו בו, "אלא כל אדם הנוטלן מוליכן כרגליו, כחפצי הפקר לרבנן" [ריטב"א].

ובר"ח כתב: שאם שאלן ישראל מן הנכרי מוליכן כרגליו, וראה לשון רש"י, ומה שכתב בגאון יעקב.

ומפרשין לה: למאן [לדעת מין] אמר שמואל הכי?

אילימא לרבנן, דסברי דחפצי הפקר לא קונים שביתה, ולדבריהם קאמר שמואל דאף חפצי נכרי לא קונים שביתה.

הרי הא פשיטא, השתא חפצי הפקר דלית להו בעלים ושייך שיקנו שביתה לעצמם אמרי רבנן אין קונין שביתה, חפצי הנכרי דאית להו בעלים שאין להם שביתה ו"סתם נכסים בתר בעלים גרירי ולא עדיפי מיניה" [לשון הריטב"א], וכי מיבעיא למימר שלא יקנו שביתה לעצמן?!

אלא, אליבא דרבי יוחנן בן נורי — שסובר

אלא רבים הם החולקים.

יעקב מבואר, דזה פשוט, דאם אליבא דרבי יוחנן בן נורי חפצי הנכרי קונין שביתה — וכפי שאנו מפרשים ברייתא זו בגמרא — ודאי שאין הדבר תלוי בבעלים כלל אלא בחפץ עצמו, ראה שם; וראה גם בסוף תוספות ד"ה והכלים.

54. כן הסיקו התוספות לענין כלי הפקר, ומשום

53. ברש"י כתב: ששבת הכלי "אצל הנכרי", ומשמע לכאורה שאין די שיקנה הכלי שביתה במקום שהוא שם אלא אם כן היו אף בעליו הנכרי עמו, ותרתי בעינן, וצ"ע; אמנם בגאון

כי מהו דתימא שחפצי הנכרי יקנו שביתה לעצמן במקום שהן [ואין תלוי במקום בעליהן הנכרי, כן היא נטיית הביאור הלכה; ויש חולקין, כמבואר שם] ומשום גזירה בעלים הנכרי אטו בעלים דישראל, שכשם שבבעלים ישראל יש לכלים דין שביתה, אף בנכרי יש להן שביתה [ואף דלא דמי, שכלי ישראל יש להן שביתה בעליהן, וכאן אנו דנין שיהיה להן שביתה לעצמן ואינן תלויין בשביתה בעליהן].

קא משמע לן שמואל דלא גזרינן, ואין קונים שביתה.

ורב הייא בר אבין אמר רבי יוחנן:

חפצי נכרי קונין שביתה לעצמן אפילו לרבנן, ואינו מעיקר הדין, אלא משום גזירה בעלים הנכרי, אטו בעלים דישראל.

הנהו דברי [אילים, ושל נכרים היו] דאתו ביום טוב על ידי נכרים מחוץ לתחום [רש"י; וכן מוכח בהמשך הסוגיא] למברכתא [שם מקום].

שרא להו רבא לבני העיר מחוזא [כתב רש"י: שהיתה סמוכה למברכתא בתוך ארבעת אלפים אמה, ובאו ביום טוב על ידי עירוב. וצריך לומר בכונתו: שכן הוא האמת שמחוזא רחוקה ממברכתא יותר מתחומה של מחוזא; אבל לענין האמור כאן אין צריך לזה, ואפילו היתה קרובה מחוזא למברכתא שייך כל האמור כאן] למיזבן מינייהו את הדיכרי, ולהביאם ביום טוב למחוזא, ואף על פי שמחוץ לתחום הביאום הנכרים, [ונמצא שיצאו האילים חוץ לתחום מקום שביתתם] ואסור להזיזם חוץ לארבע אמותיהם [רש"י].

וכן נכרי שהביא פירות לעיר מחוץ לתחום העיר, כיון שקנו הפירות שביתה במקומם נמצא שיצאו חוץ לתחום שלהם, והרי זה הישראל לא יזיזם ממקומן שהוא ארבע אמותיהם, וככל מי שיצא חוץ לתחום שאין לו אלא ארבע אמות.

הרי למדנו מברייתא זו שחפצי הנכרי קונים שביתה, והשתא תיקשי ארב יהודה אמר שמואל:

אי אמרת בשלמא, קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי נכרי קונים שביתה, הא ברייתא מני, רבי יוחנן בן נורי היא [כלומר: רבי שמעון בן אלעזר שאמר בברייתא שחפצי הנכרי קונין שביתה אליבא דידיה הוא דאמר, רש"י].

אלא אי אמרת קסבר רבי יוחנן בן נורי נמי שחפצי הנכרי אין קונין שביתה, אם כן הא ברייתא שסוברת שחפצי הנכרי קונין שביתה, מני היא? לא רבי יוחנן בן נורי ולא רבנן, שהרי שניהם סוברים שחפצי הנכרי לא קונין שביתה?!

ומשינינן: לעולם — כדקאמרת — דקסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הנכרי קונין שביתה, וברייתא זו כרבי יוחנן בן נורי היא; ומיהו, שמואל דאמר חפצי הנכרי אינן קונין שביתה לאו כרבי יוחנן בן נורי אמרה וכדקא סלקא דעתין, אלא כרבנן היא.

ודקאמרת להקשות, דאי לרבנן קאמר שמואל פשיטא, [שהרי אפילו חפצי הפקר אינם קונים שביתה, וכל שכן חפצי הנכרי שיש להן בעלים]?!

לא קשיא.

לתחומו, שאף שאינו מותר להלך חוץ לארבע אמות, אם נמצא הוא במקום מוקף מחיצות – מותר להלך בתוך כל השטח המוקף מחיצות, וכפי ששינו בריש פירקין לדעת רבן גמליאל, שהלכה כמותו וכדאמר רב לעיל דף מב.:

תני רבי חייא:

חרם [חריץ מלא מים, תוספות ושולחן ערוך; וראה היטב בדברי רש"י הצריכין ביאור] שנמצא בין תחומי שבת של שני ערים שהמרחק ביניהם הוא ארבעת אלפים אמה, חציו של חרם בתחום עיר זו וחציו בתחום חברתה, אסור למלאות הימנה ביום טוב, מפני שהמים ששבתו בתחום עיר אחת קנו להן את שביתת העיר שיש לה אלפיים אמה לכל רוח של העיר [וכשנמצאים בסוף תחום העיר אסור להזיזן אלא לצד העיר], וכיון שהמים ששבתו בתחום של זו מתערבין עם המים שבתחום חברתה ויוצאין חוץ לתחומן, אסור להזיזן ממקומן [רש"י⁵⁵].

ולפיכך אם בא למלאות הימנה ביום טוב, צריך שיהיה באמצעו של חרם מערב יום טוב

אמר ליה רבינא לרבא: מאי דעתיך שהתרת, אף שהוא חוץ לתחום שביתת האילים?

האם משום דאמר רב יהודה אמר שמואל: **הפצי נכרי אין קונין שביתה?**

והא, כל היכא שנחלקו שמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן, והכא נמי רבי יוחנן חולק על שמואל, שהרי אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יוחנן, **הפצי נכרי קונין שביתה**, ומשום גזירה בעלים נכרי אטו בעלים **דישראל**, ואמאי התרת כשמואל במקום שרבי יוחנן חולק עליו?!

הדר אמר רבא [חזר בו ואמר]: נהי שבני מחוזה אסורים לקחת את האילים לעירם כי הלכה שחפצי נכרי קונים שביתה, **ליזדבנו** [יימכרו האילים] לבני מברכתא ויהא מותר להם לטלטל בכל העיר, ואף שהאילים נמצאים חוץ לתחום המקום שהיו בו בכניסת שבת – מותרים הם בטלטול לבני מברכתא.

ומשום: **דכולה מברכתא** שכל העיר מברכתא כיון שהיא מוקפת מחיצות – לגבי דידהו דאילים **כארבע אמות** בלבד **דמיא**, והרי דין האילים כדין אדם שיצא חוץ

55. כבר תמהו: למה צריך רש"י לומר שהיה החרם עומד בין תחומי שני עירות, וטעם האיסור משום שהמים שבתחום עיר אחת קונין שביתה כשביתת העיר; והרי אפילו אם נאמר שאין המים קונין שביתה כשביתת העיר, אלא יש להן שביתה בפני עצמן ומוליכין אותן אלפיים אמה ממקומן נמי איכא לפרושי לדברי הגמרא, וכגון שהחרם עומד בסוף תחומה של עיר אחת, וחציו חוץ לתחום העיר, ונמצא, שאי

דכל שהוא בעיר אף שאינו של בני העיר נגרר הוא אחרי העיר ויש לו תחום העיר, וכמו שכתב גם רש"י לקמן בסוף העמוד; וכיון שחפצי הנכרי כחפצי הפקר הן וכמו שכתב בגאון יעקב, אם כן גם כלי הנכרי ששבתו בעיר יש להן אלפיים אמה לכל רוח של העיר, כן נראה לכאורה. וראה לשון התוספות סד"ה והכלים, וראה היטב ריטב"א ולשון רש"י.